

NIFU SKRIFTSERIE 5/2004

Terje Næss

Fremtidig tilgang på akademikere med hovedfag i språk

© NIFU Norsk institutt for studier av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31, 0352 Oslo

Brødtekst; Minion 11/14

NIFU Skriftserie 5/2004
ISSN 0808-4572

For en presentasjon av NIFUs øvrige utgivelser, se www.nifu.no

Forord

I denne rapporten har vi foretatt en fremskriving av tilgangen på akademikere med hovedfag i språk. Fremskrivingene er en del av programmet «Utdanning og arbeid» som finansieres for NIFU av UFD. Fremskrivingene tar utgangspunkt i befolkningens utdanningsmønster i perioden 1996–97, og viser hvilken konsekvens dette utdanningsmønsteret vil få for den fremtidige tilgangen av denne type arbeidskraft i arbeidsmarkedet. Fremskrivingene belyser utviklingen for de fire vanligste språkene, norsk/nordisk, engelsk, tysk og fransk, mens de øvrige språkene er slått sammen til en gruppe.

Oslo, februar 2004

Petter Aasen
Direktør

Lars Nerdrum
Forskningsleder

Innhold

Tabelloversikt	7
Figuroversikt	7
Sammendrag	9
1 Innledning	11
1.1 Formål og problemstillinger	11
1.2 Fremskrivingsmodellen	11
1.3 Data	13
2 Hovedfag i språk: statusoversikt	14
2.1 Nåværende beholdning	14
2.2 Alderssammensetningen	14
2.3 Arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater med hovedfag i et språkfag	16
2.4 Studenttallsutvikling	19
3 Fremskrivinger	21
3.1 Studenttallsutviklingen	21
3.2 Kandidattilgang og erstatningsbehov	23
3.3 Antall personer med hovedfag i språk	24
Litteratur	26
Vedlegg 1	27

Tabelloversikt

Tabell V1. 1	Antall hovedfagsstudenter i språk, fordelt på språk.	27
Tabell V1. 2	Antall personer (20–64 år) med hovedfag i språk, fordelt på språk. .	27
Tabell V1. 3.	Språkfagsstudenter fordelt på 6-sifrede NUS-koder, gammel utdanningsstandard. 1996–1997.	27
Tabell V1. 4	Universitetsstudenter innen språkfag i 1998, fordelt på 6-sifrede koder, NUS 2000.	32

Figuroversikt

Figur 2.1	Antall personer (20–64 år) med hovedfag i et språkfag som høyeste fullførte utdanning. 1997	15
Figur 2.2	Personer med hovedfag i språk 1997, etter kjønn og aldersgruppe. Antall	16
Figur 2.3	Prosentandel arbeidsledige av nyutdannede kandidater med hovedfag i språk, sammenlignet med kandidater med annen høyere utdanning. Vårkull 1974–2001	17
Figur 2.4	Prosentandel av nyutdannede kandidater med hovedfag i språk som begynte i skolen. Vårkull 1974–2001	18
Figur 2.5	Prosentandel av nyutdannede kandidater som var arbeidsledige et halvt år etter eksamen, etter språkgruppe. Vårkull i perioden 1995–2001.	18
Figur 2.6	Nyutdannede kandidater med hovedfag i språk fordelt på næringsgruppe	19
Figur 2.7	Antall hovedfagsstudenter i språkfag, fordelt på språk. 1985–2001.	20
Figur 3.1	Fremskriving av antall hovedfagsstudenter i språk, fordelt på språk. 1997–2015.....	22
Figur 3.2	Fremskriving av antall hovedfagsstudenter i språk, korrigerte tall	23
Figur 3.3	Kandidattilgang og erstatningsbehov. Hovedfag i språkfag.	24
Figur 3.4	Vekst i antall personer (20–64 år) med hovedfag fordelt på språk.	25

Sammendrag

Hovedformålet med rapporten er å belyse hvordan tilgangen på personer med hovedfag i et språkfag vil utvikle seg, med den nåværende studenttilstrømningen til disse fagene. En betydelig grad av «forgubbing» i den nåværende beholdningen gjenspeiler at det i et langsiktig perspektiv har vært en meget kraftig nedgang i rekrutteringen til denne type høyere utdanning. Nesten halvparten av beholdningen er 50 år eller eldre. Den skjeve aldersfordelingen betyr at tilstrømningen av nyutdannede kandidater må ha blitt redusert til mindre enn en tredjedel fra slutten av 70-tallet og utover på 80-tallet.

«Studenteksplosjonen» har imidlertid ført til en kraftig vekst i rekrutteringen også til språkfagene. Fra 1985 og frem til 1996 ble tallet på hovedfagsstudenter mer enn fordoblet. Etter 1996 har det imidlertid igjen vært en nedadgående trend, frem til 2001 hadde tallene sunket med 15 prosent.

I beregningene, som er skalert slik at de samsvarer med studenttallet i 2001, er det beregnet at kandidattilgangen vil ligge på om lag 240 kandidater pr. år gjennom det meste av fremskrivingsperioden, som ser ut til å være på omtrent samme nivå som da interessen for disse fagene var på topp på 70-tallet. Det må imidlertid understrekes at de store svingningene i rekrutteringen til denne type utdanning medfører at den beregnede kandidattilgangen er svært usikker.

Selv om kandidattilgangen er beregnet å ligge på et relativt høyt nivå, viser beregningene allikevel liten vekst i det totale tallet på personer med hovedfag i språk. Tallet er beregnet å øke fra 5 200 (20–64 år) i 1997 til 5 500 i 2015. Relativt sett er dette svært lite sammenlignet med nesten all annen høyere utdanning. Den lave veksten har sammenheng med at de store kandidatkullene fra 70-tallet nå er i ferd med å nå pensjonsalder.

For noen språkfag vil det dessuten være en nedgang i beholdningen. I følge beregningene vil tallet på personer med hovedfag i fransk og engelsk øke med henholdsvis 58 og 42 prosent, mens det for norsk/nordisk, tysk og gruppen «andre språkfag» vil være en reduksjon på henholdsvis 4,7 og 26 prosent.

I rapporten har vi også sett litt på arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater med hovedfag i språk. Tallene viser at heller ikke for språkfag er skolen lenger det eneste karriere-alternativet nyutdannede hovedfagskandidater i de fleste tilfelle har. Stadig flere kandidater med denne type utdanning har gått til offentlig forvaltning og næringsliv. Mens 70–80 prosent av de nyutdannede kandidatene begynte i skolen på 70-tallet, har andelen vært under 50 prosent siden begynnelsen av 90-tallet. I siste halvdel av 90-tallet har ledigheten blant nyutdannede kandidater også vært noe lavere enn blant nyutdannede

kandidater med høyere grad generelt. Det er derfor grunn til å tro at konkurransen om denne type arbeidskraft er økende, noe som heller ikke vil gjøre det lettere å øke rekrutteringen til skolen.

1 Innledning

1.1 Formål og problemstillinger

På bakgrunn av mangelen på lærere med språkfagsutdanning og sviktende rekruttering av lærere med slik kompetanse (St. meld. nr. 16 2001–2002) har utdanningsdepartementet gitt NIFU i oppdrag å foreta en fremskriving som kan belyse hvordan tilgangen på personell med utdanning i språkfag vil utvikle seg, med den nåværende rekruttering til disse fagene. Med det datamaterialet vi har hatt til rådighet er det bare personer med hovedfagsutdanning vi har kunnet kartlegge med en rimelig grad av sikkerhet. I fremskrivingene har vi valgt å se på de fire største språkene: norsk/nordisk, engelsk, tysk, fransk. Øvrige språkfag har vi samlet i en gruppe.

Som bakgrunnsmateriale for fremskrivingene har vi også sett på den historiske utviklingen i rekrutteringen til disse fagene, arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater med hovedfag og alderssammensetningen i den nåværende beholdningen av personer med hovedfag i et språkfag.

1.2 Fremskrivingsmodellen

Fremskrivingene er foretatt med en stokastisk mikrosimuleringsmodell NIFU har utviklet tidligere (se Næss 2000), med visse modifikasjoner i utdanningsgrupperingen. Stokastisk mikrosimulering innebærer at man estimerer makrovariable for en gitt populasjon på basis av simuleringer for et utvalg individer i populasjonen. Beregningene i denne rapporten er basert på simuleringer av utdanningsløpet for 25 prosent av den norske befolkning (inkludert konstruerte innflytter-kohorter). For en teknisk beskrivelse av modellen, se Næss (2000).

Selv om vi i denne rapporten kun presenterer tall for hovedfag i språkfag, vil rekrutteringen til de forskjellige hovedfagene avhenge av tallet på studenter på lavere nivå, og fordelingen på språk. I modellen har vi derfor definert 11 grupper for språkfag, fordelt etter språk og nivå. Som nevnt over er språkene delt inn i 5 grupper, norsk/nordisk, engelsk, tysk, fransk og andre språkfag.¹ Videre er

¹ Andre språkfag omfatter også språkvitenskapelige fag

det skilt mellom 3 nivåer; emnestudier, cand.mag.-graden og hovedfag.² Imidlertid er det bare skilt mellom språk for emnestudier og hovedfag. Cand.mag.-graden er ikke gruppert etter språk i SSBs utdanningsstandard, som er grunnlaget for utdanningsgrupperingen i modellen.

Den usikre størrelsen i fremskrivingene er den fremtidige kandidattilgangen for personer med hovedfag i språk. Erstatningsbehovet er i hovedsak determinert av den allerede eksisterende beholdning, mens endringer i beholdningen følger direkte fra kandidattilgangen og erstatningsbehovet.

I modellen er det ikke tatt hensyn til opptaksbegrensninger i utdanningssystemet, slik at kandidattilgangen kun gjenspeiler individenes utdanningsetter-spørsmål, som er realistisk når det gjelder språkutdanning. Gitt befolkningens fordeling mht igangværende utdanning, høyeste fullførte utdanning, kjønn og alder³ i et gitt basisår, i dette tilfelle 1997, fremskrives befolkningens igangværende utdanning og høyeste fullførte utdanning år for år frem til 2015, på basis av estimerte sannsynligheter for de forskjellige mulige utdanningsvalgene i de forskjellige befolkningsgruppene. Modellens virkemåte innebærer at over tid vil endringer i befolkningens utdanningsmønster på ett trinn i utdanningssystemet gradvis forplante seg utover til hele utdanningssystemet, det er nettopp denne dynamikken som er sentral i modellen. Fremskrivingene viser hvilken effekt dagens utdanningsmønster i befolkningen på lang sikt vil få på den fremtidige tilgang av personer med hovedfag i språkfag.

I første omgang vil tilgangen av nyutdannede kandidater med hovedfag i språk bare avhenge av det observerte tallet på hovedfagsstudenter. Tallet på kandidater beregnes gitt fullføringsrater som avhenger av språk, kjønn og alder.

På litt lengre sikt vil endringer i rekrutteringen til hovedfagsstudier kunne få konsekvens for kandidattilgangen. Tallet på hovedfagsstudenter fremskrives på basis av tallet på lavere grads studenter (fordelt på språk), eventuelt tallet på individer i andre befolkningsgrupper hvor det er en viss rekruttering til hovedfag i språk, for eksempel individer som har tatt lavere grad i språk tidligere, men som har avsluttet studiene, eller språkutdannede ved høyskoler. I modellen er det estimert sannsynligheter for å påbegynne hovedfag i språk for alle aktuelle befolkningsgrupper.

På enda litt lengre sikt er det også mulig at endringer med hensyn til elevers valg av studieretning i den videregående skole vil kunne få betydning for rekrut-

2 Når det gjelder de som har tatt doktorgrad i språkfag, er det ikke skilt mellom språk i utdanningsstandarden. De som har tatt doktorgrad er derfor regnet med i gruppen "andre språkfag". I 1997 var dette bare 17 personer.

3 Når det gjelder hovedfag i språk er det ikke skilt mellom aldersgrupper, fordi tallgrunnlaget da blir for lite.

teringen til lavere grads språkstudier, som igjen vil forplante seg videre til hovedfag. I tillegg til dette vil selvfølgelig også endringer i ungdomskullenes størrelse påvirke tallene.

Følgende størrelser fremskrives:

- kandidattilgang: antall uteksaminerte kandidater i løpet av ett år
- erstatningsbehov: antall personer med en bestemt type utdanning som forlater beholdningen, som følge av dødsfall, utflytting eller høy alder (65 år), i løpet av ett år.
- beholdning: det totale antall personer i aldersgruppen 20–64 år

1.3 Data

Utdannings-sannsynlighetene i modellen er antatt å være lik observerte utdanningsfrekvenser i befolkningen i perioden 1.10 1996–1.10 1997, og er estimert på basis av individdata fra Statistisk sentralbyrå (for en nærmere beskrivelse av datamaterialet, se Næss 2000).

Som bakgrunnsmateriale har vi dessuten benyttet data fra NIFUs kandidatundersøkelser til å belyse yrkesdeltagelsen og arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater med hovedfag i språkfag, samt en tidsseriefil med student-data fra Statistisk sentralbyrå til å belyse utviklingen i rekrutteringen til språkfagene.

2 Hovedfag i språk: statusoversikt

Før vi ser på fremskrivingene, vil vi i dette kapitlet først gi en kortfattet statusoversikt når det gjelder en del sentrale størrelser for denne gruppen, som den nåværende beholdningens størrelse og sammensetning mht kjønn og alder, rekrutteringen til disse fagene og arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater. Dette belyser noen av de faktorene som ligger bak fremskrivingsresultatene, og de utfordringer skolen står overfor når den ønsker å rekruttere lærere med denne type fagbakgrunn.

2.1 Nåværende beholdning

I figur 2.1 har vi først sett på den nåværende beholdningen av personer med hovedfag i språk som høyeste fullførte utdanning.⁴ Totalt hadde 5 200 personer (20–64 år) hovedfag i språk som høyeste fullførte utdanning i 1997. Flest hadde hovedfag i norsk/nordisk, 2 200 personer. 1 140 hadde hovedfag i engelsk, 460 hadde hovedfag i tysk og 370 personer hadde hovedfag i fransk. Det var 1 030 personer i gruppen «andre språkfag», som omfatter andre språkfag, uspesifisert språkfag og doktorgrad innen språkfag.⁵

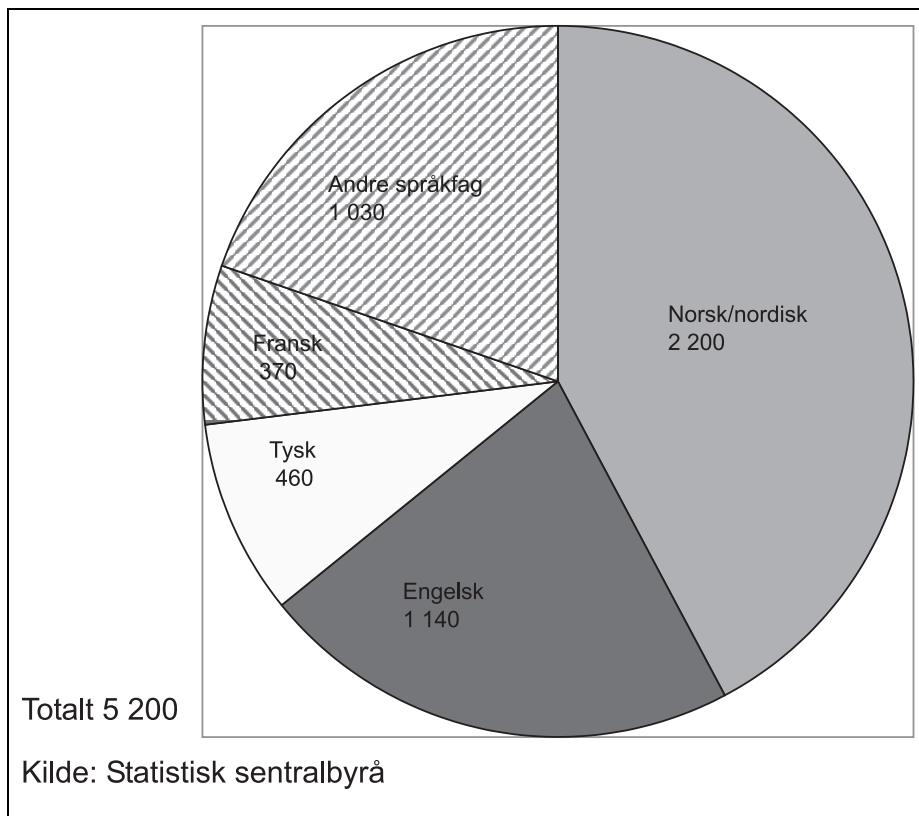
2.2 Alderssammensetningen

Figur 2.2 som viser alderssammensetningen i beholdningen viser at utdanningsområdet i relativt stor grad er preget av «forgubbing». Nesten halvparten av beholdningen er 50 år eller eldre. Den skjeve aldersfordelingen henger sammen med en dramatisk nedgang i rekrutteringen til denne type utdanning på 80-tallet. Tallet på personer med denne type utdanning i de tre yngste aldersgruppene, som gjenspeiler rekrutteringen på 80- og 90-tallet, utgjør mindre enn en tredjedel av tallet på personer i de eldre aldersgruppene, som ble rekruttert på 70-tallet eller tidligere.

Forgubbingen medfører at erstatningsbehovet, hvorav aldersavgang er en viktig komponent, vil øke kraftig i årene fremover. Nivået på rekrutteringen figuren viser for de yngste aldersgruppene vil helt klart ikke være tilstrekkelig til

4 Tallene fra statistisk sentralbyrå viste også at det har vært svært få med hovedfag i språkfag som fullførte annen høyere grads utdanning i løpet av ett år, slik at dette også sannsynligvis gir et relativt godt bilde av hvor mange som faktisk har hovedfag i språk i Norge.

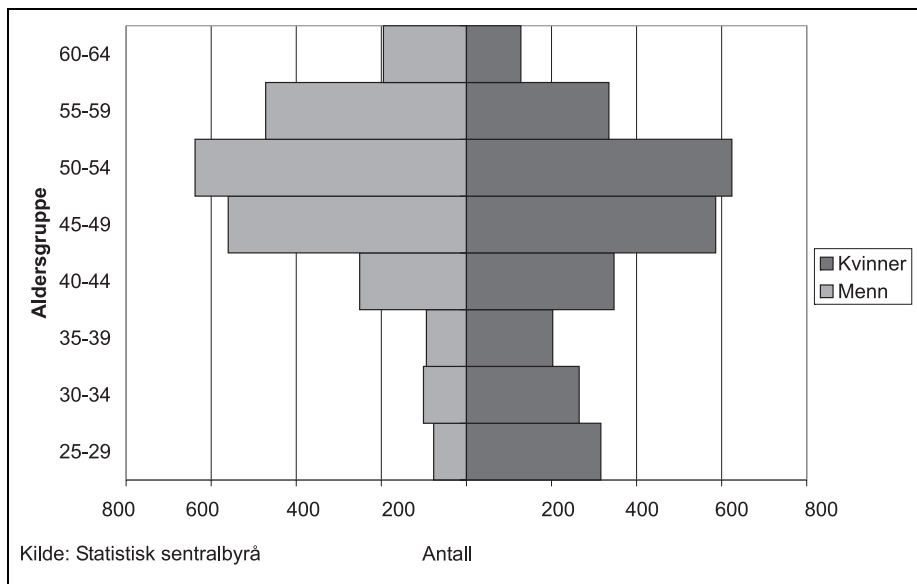
5 Se fotnote 1.

Figur 2.1 Antall personer (20–64 år) med hovedfag i et språkfag som høyeste fullførte utdanning, 1997.

å dekke dette erstatningsbehovet. I avsnitt 2.4 og 3.2 fremgår det imidlertid at «studenteksplosjonen» har ført til en kraftig vekst i kandidattilgangen også for denne type utdanning.

Figuren viser også at dette utdanningsområdet gradvis har utviklet seg til å bli en typisk «kvinneutdanning». I de eldste aldersklassene er det relativt få kvinner, men i de yngste aldersklassene ser vi et økende antall kvinner, mens tallet på menn har holdt seg konstant. I aldersgruppen 25–29 år var 80 prosent kvinner. Av hele beholdningen var 54 prosent kvinner.

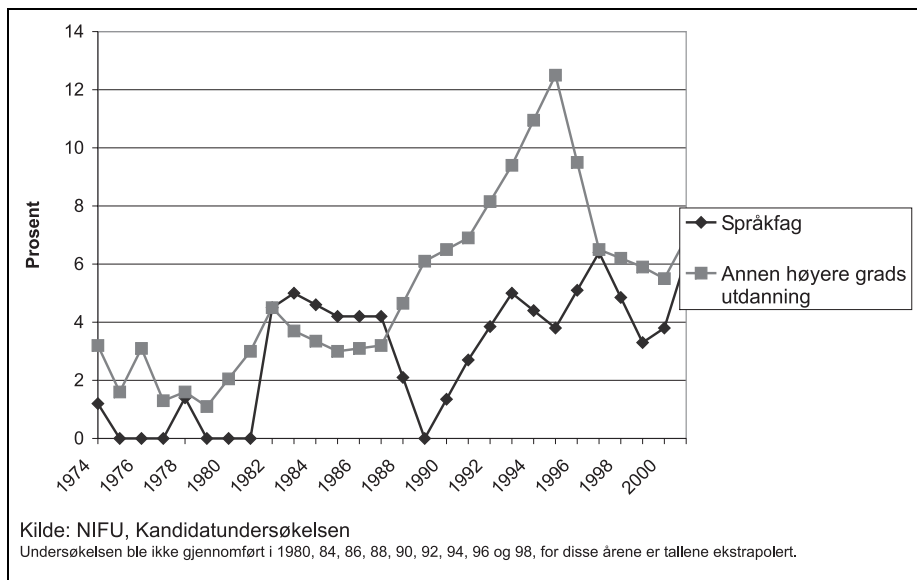
Figur 2.2 Personer med hovedfag i språk 1997, etter kjønn og aldersgruppe. Antall.

2.3 Arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater med hovedfag i et språkfag

I dette avsnittet vil vi se litt på situasjonen på arbeidsmarkedet for nyutdannede kandidater med hovedfag i språk. Tallene er hentet fra NIFU's Kandidatundersøkelse som viser arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater et halvt år etter eksamen.

I figur 2.3 har vi først sett på hvor mange som har vært arbeidsledige, sammenlignet med annen høyere grads utdanning. Tallene tyder på at med unntak for en periode midt på 80-tallet har nyutdannede kandidater med hovedfag i språkfag vært en relativt ettertraktet gruppe på arbeidsmarkedet, med lavere ledighet enn blant kandidater med annen høyere grads utdanning. Imidlertid har det også for denne gruppen vært en tendens til stigende ledighet over tid.

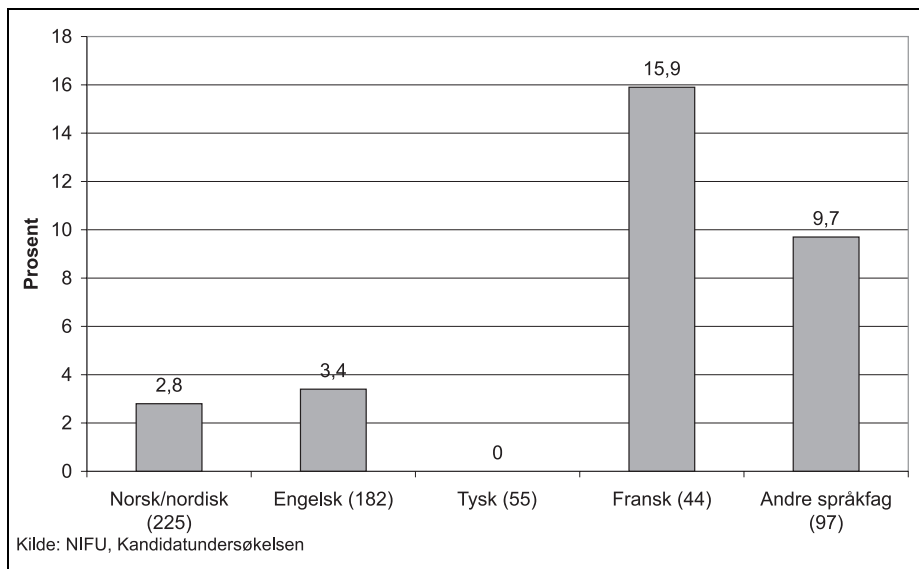
Figur 2.4 viser at det fra midten av 90-tallet har vært relativt store forskjeller mellom språkgruppene. Lavest var ledigheten for kandidater med hovedfag i tysk, ingen av de 44 kandidatene var arbeidsledige et halvt år etter eksamen. Også for norsk/nordisk og engelsk var ledigheten relativt lav. For gruppen

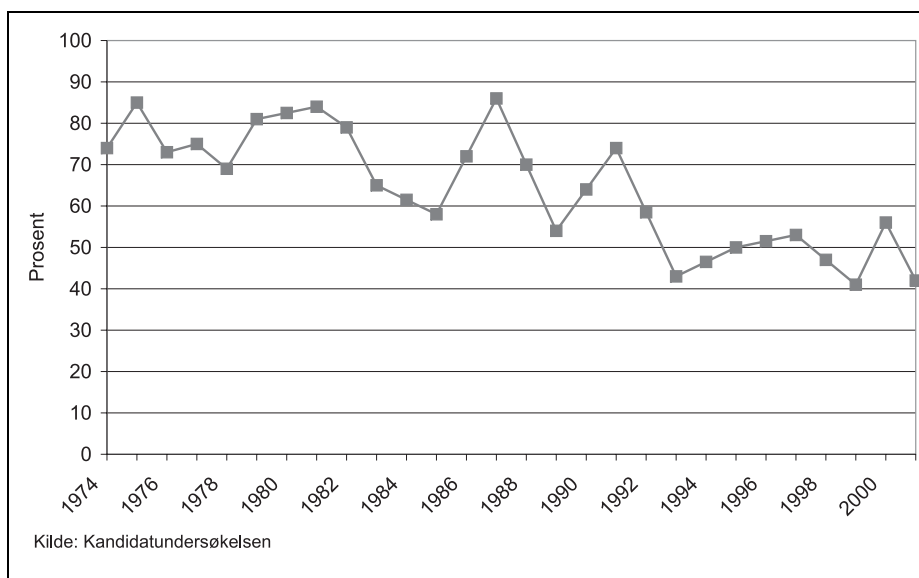
Figur 2.3 Prosentandel arbeidsledige av nyutdannede kandidater med hovedfag i språk, sammenlignet med kandidater med annen høyere utdanning. Vårkull 1974–2001.

«andre språkfag» og særlig for fransk var ledigheten betydelig høyere, også betydelig høyere enn for kandidater med annen type høyere grads utdanning.

Generelt har vi sett at stadig færre hovedfagsutdannede begynner i skolen (for eksempel realister, se Næss 2002). Figur 2.5 viser at denne trenden også har gjort seg gjeldende når det gjelder kandidater med hovedfag i språk. Mens andelen som begynte sin karriere i skolen var rundt 70–80 prosent frem til begynnelsen av 70-tallet, har den i siste halvdel av 90-tallet ligget på 40–50 prosent.

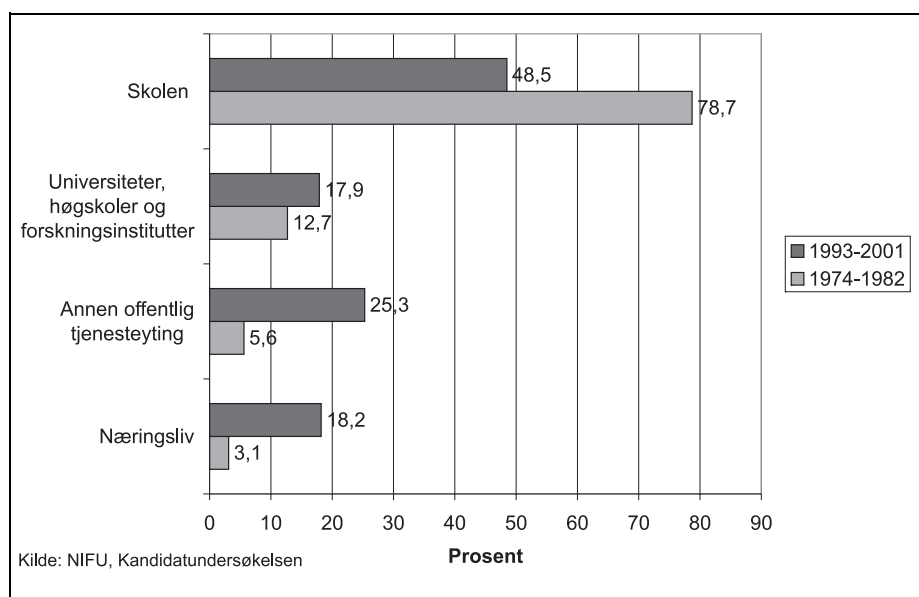

Figur 2.4 Prosentandel av nyutdannede kandidater som var arbeidsledige et halvt år etter eksamen, etter språkgruppe. Vårkull i perioden 1995–2001.

Figur 2.5 Prosentandel av nyutdannede kandidater med hovedfag i språk som begynte i skolen. Vårkull 1974–2001.

Figur 2.6 viser at nedgangen i rekrutteringen til skolen henger sammen med en betydelig økning både i andelen som har gått til annen offentlig tjenesteyting og andelen som har gått til næringslivet. Blant kandidater uteksaminert i perioden 1993–2001 gikk 25 prosent til annen offentlig tjenesteyting, mens 18 prosent gikk til næringslivet. Også for universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter har det vært en viss vekst i rekrutteringen, 18 prosent gikk til denne type virksomhet.

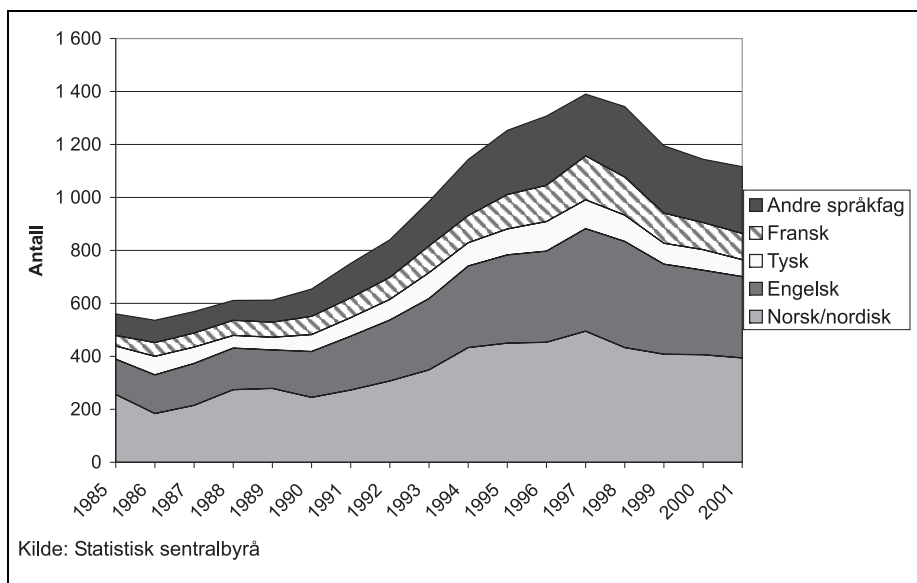
Figur 2.6 Nyutdannede kandidater med hovedfag i språk fordelt på næringsgruppe.

2.4 Studenttallsutvikling

Figur 2.7 gir ett bilde av utviklingen i rekrutteringen til hovedfagsstudier i språk fra 1985 og frem til 2001. Den såkalte «studenteksplosjonen» fra slutten av 80-tallet førte til en meget kraftig vekst også i tilstrømningen til denne type studier. Tallet på studenter ble mer enn fordoblet fra 1989 og frem til 1996. Veksten var størst for gruppen «andre språkfag», tallet på studenter ble mer enn tredoblet. For engelsk, tysk og fransk økte studenttallet med 130–140 prosent. Minst vekst var det for norsk/nordisk, bare vel 60 prosent.

Mens tallet på studenter generelt har fortsatt å vokste også etter 1996, har det imidlertid for denne type utdanning vært en nedadgående tendens i studenttal-

let. Frem til 2001 ble studenttallet redusert med 15 prosent. Nedgangen har vært størst for tysk, tallet på studenter ble redusert med over 40 prosent. Også for fransk har det vært en relativt stor nedgang, 28 prosent. For norsk/nordisk og engelsk ble studenttallet redusert med vel 10 prosent. For gruppen «andre språkfag» har studenttallet holdt seg på omtrent samme nivå.

Figur 2.7 Antall hovedfagsstudenter i språkfag, fordelt på språk. 1985–2001.

3 Fremskrivinger

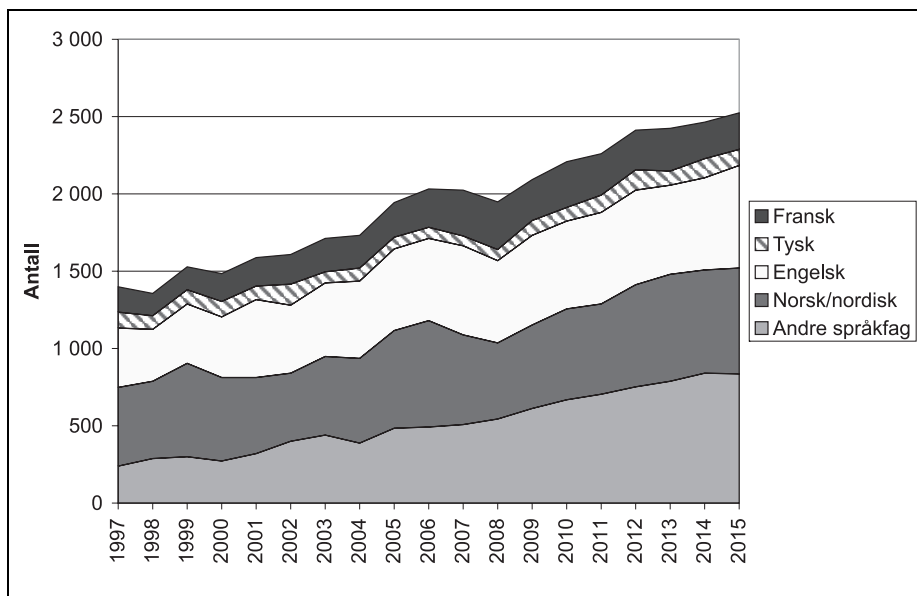
Fremskrivningene av fremtidig kandidattilgang, erstatningsbehov, beholdning og arbeidskraftstilbud i dette kapitlet er basert på utdanningsmønsteret i befolkningen i perioden 1996–97. Usikkerheten i fremskrivningene knytter seg først og fremst til kandidattilgangen. Erstatningsbehovet er i hovedsak determinert av den allerede eksisterende beholdning, mens beholdningen er avledet direkte fra kandidattilgangen og erstatningsbehovet. I avsnitt 3.1 ser vi på studenttallsutviklingen, i avsnitt 3.2 ser vi på kandidattilgang og erstatningsbehov, mens vi i avsnitt 3.3 til slutt ser på beholdning.

3.1 Studenttallsutviklingen

I følge fremskrivningene vil tallet på hovedfagsstudenter i språkfag øke gradvis gjennom hele fremskrivingsperioden, se figur 3.1. Gjennom fremskrivingsperioden som helhet viser beregningene en økning i studenttallet på 80 prosent. At fremskrivningene viser en slik utvikling henger kan kanskje i noen grad skyldes at overgangen fra lavere grad til hovedfag er relativt «treg», slik at effekten av den økte tilstrømningen til lavere grads språkstudier tidligere på 90-tallet bruker relativt lang tid på å forplante seg videre til hovedfag. På slutten av fremskrivingsperioden er økende ungdomskull også en del av forklaringen.

I følge fremskrivningene vil det særlig være stor vekst for engelsk og «andre språkfag», studenttallet vil i følge fremskrivningene øke med hhv. 70 og 250 prosent. For norsk/nordisk og fransk viser fremskrivningene en vekst i studenttallet på 30-40 prosent. For tysk vil studenttallet i følge fremskrivningene holde seg omtrent på dagens nivå.

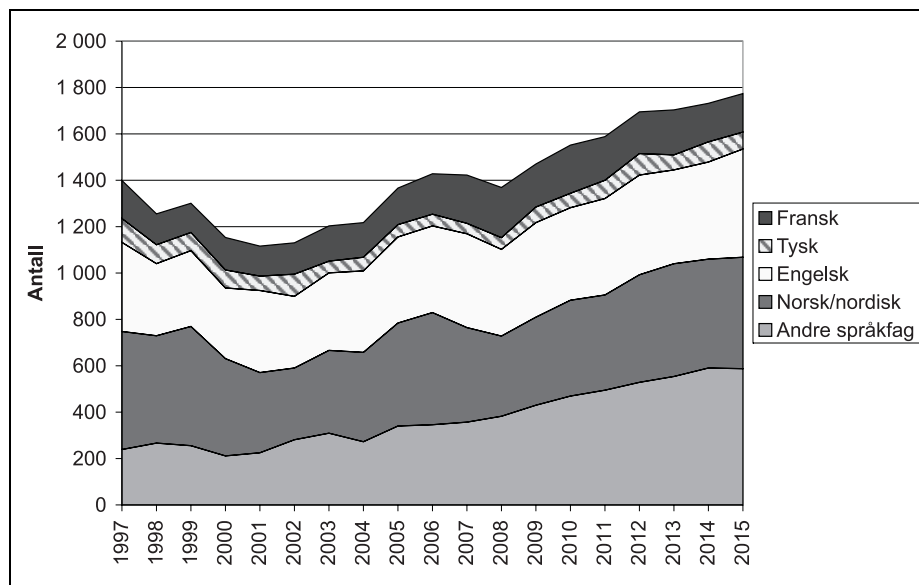
Imidlertid har det oppstått et problem i modellen på grunn av tallet på studenter i de enkelte språkgruppene er meget lite. Problemet består i at for mange utdanningskategorier har ingen fullført, men fortsatt å studere, i observasjonsperioden. Det har ført til at de har blitt værende i en loop hvor de bare fortsetter å studere, og aldri fullfører, i fremskrivningene. Dette problemet har sannsynligvis bidratt til en overvurdering av studenttallsutviklingen i fremskrivningene.

Figur 3.1 Fremskrivning av antall hovedfagsstudenter i språk, fordelt på språk. 1997–2015.

Dette er sannsynligvis også en del av forklaringen til beregningene samsvarer dårlig med den faktiske utviklingen i studenttallet frem til 2001, da det var en reduksjon i tallet på studenter på 20 prosent (se figur 2.6). Generelt viser erfaringene med modellen (se Næss 2000) at treffsikkerheten er relativt god og at man vanligvis ikke får så store avvik som i dette tilfelle. At vi får såpass stort avvik for denne gruppen, kan også henge sammen med at dette synes å være en utdanningsgruppe hvor det er spesielt store svingninger i rekrutteringen (se avsnitt 2.1), og som gjør fremskrivingene ekstra usikre. At de enkelte språkgruppene er svært små grupper vil også øke usikkerheten i de estimerte utdannings-sannsynlighetene.

For å korrigere for dette avviket har vi derfor justert tallet på studenter ved at vi i perioden 1997–2001 har foretatt en gradvis nedskalering av det beregnede studenttallet slik at tallet i fremskrivingene samsvarer med det faktiske tallet i 2001. For resten av fremskrivingsperioden har vi nedskalert det beregnede studenttallet med samme skalafaktor som i 2001, altså beregnet studenttall/faktisk studenttall i 2001. Dette fremskrivingsalternativet er vist i figur 3.2 (se også tabell V1.1 i vedlegg 1). I dette alternativet får vi en økning i studenttallet gjennom perioden som helhet på 27 prosent.

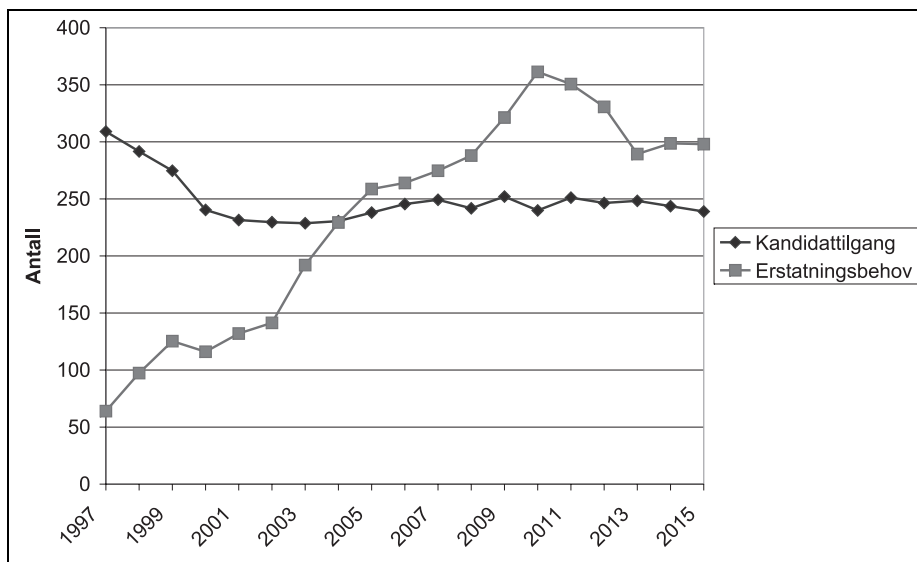

Figur 3.2 Fremskrivning av antall hovedfagsstudenter i språk, korrigerte tall.

3.2 Kandidattilgang og erstatningsbehov

«Studenteksplosjonen» har ført til at kandidatproduksjonen er høyere enn tidligere også for hovedfag i språk. I 1997 ble det uteksaminert vel 300 hovedfagskandidater med språkfag i Norge, se figur 3.2. Ved beregningene av den fremtidige kandidatproduksjonen har vi foretatt en nedskalering av de opprinnelig beregnede tallene på samme måte som i figur 3.3 (tallene i figuren er også glattet ved å beregne et 3-års glidende gjennomsnitt av de simulerte tallene).

I begynnelsen av fremskrivingsperioden vil det derfor være god tilgang på nyutdannede kandidater med hovedfag i språk, i følge beregningene. Beregningene viser imidlertid at kandidattilgangen vil synke, mens erstatningsbehovet vil øke raskt. I følge beregningene vil kandidatallet synke ned mot 240 pr. år i 2001, og deretter holde seg omtrent på dette nivået ut resten av fremskrivingsperioden. Erstatningsbehovet vil øke opp til 350 pr. år i 2010, og deretter avta noe. Etter 2004 vil det i følge beregningene bli utdannet færre enn det som trengs for å dekke erstatningsbehovet.

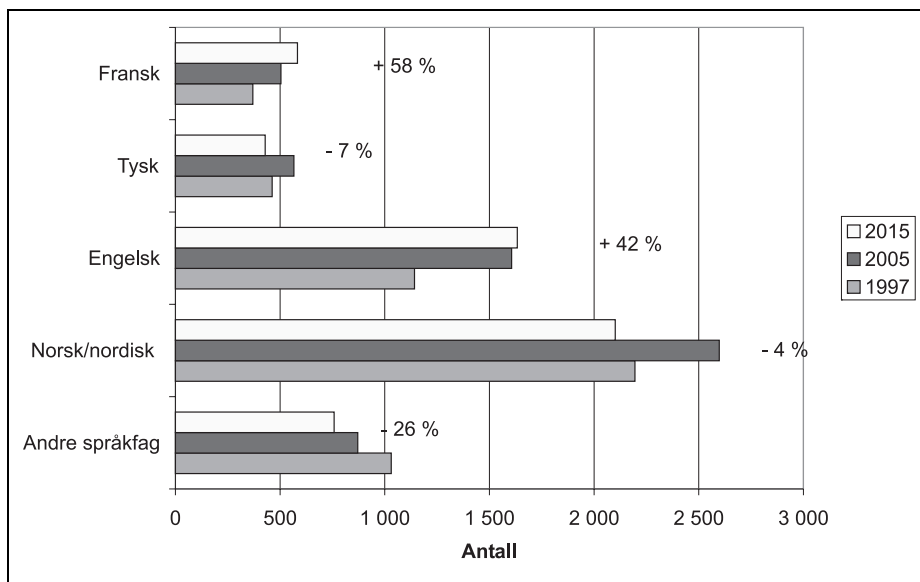
Figur 3.3 Kandidattilgang og erstatningsbehov. Hovedfag i språk.

3.3 Antall personer med hovedfag i språk

Fremskrivningene av beholdningen er beregnet på basis av tallene i figur 3.3, altså de korrigerede kandidatallene. I følge fremskrivningene vil tallet på personer med hovedfag i språk (20–64 år) da øke fra 5 200 i 1997 til 6 100 i 2004. Etter 2004 vil beholdningen begynne å avta, og i 2015 er det beregnede tallet 5 500, altså bare en liten økning i forhold til 1997.

Figur 3.4 viser at det er store forskjeller mellom språkfagene (se også tabell V1.2 i vedlegget). Størst vekst blir det i følge fremskrivningene for fransk, beholdningen vil øke med 58 prosent. Også for engelsk vil det være stor vekst, beholdningene vil øke med 42 prosent. For de øvrige språkfagene viser fremskrivningene en nedgang i beholdningen. For norsk/nordisk og tysk viser fremskrivningene en nedgang i beholdningen på henholdsvis 4 og 7 prosent. Størst nedgang viser fremskrivningene for «andre språkfag», 26 prosent.

At vi får størst nedgang for den siste gruppen, som også hadde størst økning i studenttallet, henger sammen med at relativt mange i de eldre aldersklassene havnet i denne gruppen fordi utdanningskoden ikke spesifiserte hvilket språk de hadde tatt. Tallene overvurderer derfor nedgangen for språkene i gruppen «andre språkfag», mens de tilsvarende gir et for høyt anslag for veksten for de øvrige språkene.

Figur 3.4 Vekst i antall personer (20–64 år) med hovedfag fordelt på språk.

Litteratur

- Arnesen, Clara Åse & Terje Næss (2000): *Personellsituasjonen i sosialtjenesten og barneverntjenesten*. Oslo, NIFU rapport 13/2000.
- Næss, Terje (1998): Arbeidsmarkedet for nyutdannede akademikere – en prognose. I Berit Lødding & Birgitta Szanday (red.): *Utdanning og arbeidsmarked 1998*. Oslo, NIFU.
- Næss, Terje (1999): *Fremskriving av student- og kandidattall*. Oslo, NIFU skriftserie nr. 18/98.
- Næss, Terje (2000): *Utdanning frem til år 2015. Framtidig beholdning, tilgang og erstatningsbehov*. Oslo, NIFU rapport 10/2000.
- Næss, Terje (2002): *Realfagslærere i skolen Rekruttering, beholdning og avgang*. Oslo, NIFU skriftserie nr. 5/2002.
- St. meld. nr. 16 (2001 – 2002): *Kvalitetsreformen Om ny lærerutdanning Mangfoldig – krevende – relevant*. Oslo, Utdannings- og forskningsdepartementet.

Vedlegg 1

Tabell V1. 1 Antall hovedfagsstudenter i språk, fordelt på språk.

	1997	2005	2015
Norsk/nordisk	500	440	480
Engelsk	390	370	470
Tysk	110	50	70
Fransk	170	160	170
Andre språkfag	230	340	590
Totalt	1 400	1 360	1 780

Tabell V1. 2 Antall personer (20–64 år) med hovedfag i språk, fordelt på språk.

	1997	2005	2015
Norsk/nordisk	2 200	2 600	2 100
Engelsk	1 140	1 610	1 630
Tysk	460	570	430
Fransk	370	500	580
Andre språkfag	1 030	870	760
Totalt	5 200	6 150	5 500

Tabell V1. 3 Språkfagsstudenter fordelt på 6-sifrede NUS-koder, gammel utdanningsstandard. 1996–1997.

	1996	1997
Universitets- og høskolenivå I		
<i>Halvsemesteremne:</i>		
Språkfag, halvsemesteremne (523001)	35	17
Språkvitenskap (525001)	6	19
<i>Semesteremne/delfag:</i>		
Språkfag (523002)	291	296
Norsk-finsk tolkning (524701)	3	
Bedriftsøkonomisk institutt, delfag i språk (524909)	44	47
Språkvitenskap (525002)	48	61
<i>Forberedende prøver:</i>		
Språkfag (523100)	100	
Latin (523101)	7	8
Gresk (523103)	14	3
Hebraisk (523105)	8	2
Språkvitenskapelige fag (525100)	176	
Allmenn språkvitenskap (525101)	1	7

Tabell V1. 3 Språkfagsstudenter fordelt på 6-sifrede NUS-koder, gammel utdanningsstandard. 1996–1997.

	1996	1997
Fonetikk (525105)	624	716
Forkurs i språk (524922)		32
<i>Grunnfagsutdanning:</i>		
Norsk/nordisk (523201)	905	686
Engelsk (523202)	1526	1355
Tysk (523203)	345	316
Fransk (523204)	399	333
Spansk (523205)	108	139
Italiensk (523207)	19	28
Norsk som fremmedspråk (523208)	23	23
Islandsk (523209)	1	
Norsk i utlandet (523210)	8	19
Russisk (523301)	80	89
Polsk (523302)	4	6
Tsjekkisk (523303)	5	2
Serbokroatisk (523304)	11	5
Bulgarsk (523305)	2	
Finsk (523306)	9	22
Samisk (523307)	3	21
Litauisk (523309)	1	
Latvisk (523310)		2
Nypersisk (524202)	16	11
Arabisk (524206)	35	24
Japansk (524207)	19	15
Kinesisk (524208)	10	6
Tyrkisk (524209)	1	1
Gælisk (524210)		3
Latin (524301)	27	21
Gresk (524303)	19	23
Sanskrit (524305)	1	1
Nygresk (524306)	6	7
Swahili (524601)	5	1
Allmenn språkvitenskap (525201)	17	13
Germansk språkvitenskap (525203)		1
Romansk språkvitenskap (525204)	1	
Fonetikk (525205)	7	5
Norrøn filologi (525206)	4	7
Datalingvistikk (525207)	5	1

Tabell V1. 3 Språkfagsstudenter fordelt på 6-sifrede NUS-koder, gammel utdanningsstandard. 1996–1997.

	1996	1997
Anvendt språkvitenskap/lingvistikk (525208)	16	6
Språk, logikk og informasjonsteknologi (525209)		1
<i>Mellomfag:</i>		
Norsk/nordisk (523401)	316	245
Engelsk (523402)	305	250
Tysk (523403)	82	129
Fransk (523404)	174	114
Spansk (523405)	36	47
Nederlandsk (523406)	6	6
Italiensk (523407)	78	44
Portugisisk (523408)	10	4
Norsk som fremmedspråk (523409)	4	7
Russisk (523501)	34	29
Polsk (523502)	3	2
Tsjekkisk (523503)	1	2
Serbokroatisk (523504)		2
Bulgarsk (523505)	2	
Finsk (523506)	11	3
Samisk (523507)	11	2
Rumensk (523508)	2	3
Indisk (524401)	7	
Hebraisk (524405)	5	7
Arabisk (524406)	5	
Tyrkisk (524410)	4	
Urdu-hindi (524411)	2	11
Latin (524501)	2	3
Gresk (524503)	5	5
Nygresk (524506)		2
Swahili (524604)		1
Lingvistikk (525401)	12	7
Datalingvistikk (525407)	1	1
Anvendt språkvitenskap/lingvistikk (525408)	27	12
<i>Storfag:</i>		
Uspesifisert (523600)		1
Norsk/nordisk (523601)	1	1
Arabisk (523602)	11	12
Engelsk (523603)	8	9
Japansk (523605)	7	9

Tabell VI. 3 Språkfagsstudenter fordelt på 6-sifrede NUS-koder, gammel utdanningsstandard. 1996–1997.

	1996	1997
Kinesisk (523606)	4	4
Russisk (523608)		16
Tysk (523609)	2	2
Gresk (523610)		
Latin (523612)	2	2
<i>Annet:</i>		
Norsk for utenlandsstudenter (523801)	155	174
Engelsk for næringslivet, kortere kurs (524910)	14	23
Fremmedspråk for realister (524905)		1
Engelsk for næringslivet, ettårig studium (524912)	53	59
Tysk for næringslivet, ettårig studium (524913)	23	25
Fransk for næringslivet, ettårig studium (524914)	21	30
Merkantil fransk og internasjonal handel, toårig studium (524915)	69	59
Merkantil tysk og internasjonal handel, toårig studium (524916)	80	80
Finsk, ettårig studium (524917)	7	
Sør-samisk, 10 v. (524920)		2
Merkantil engelsk og europeiske studier, påbygg. 20 v. (524921)		16
Språkvitenskap, emnestudier (525300)	12	7
Universitets- og høskolenivå II		
Fagoversetter, treårig studium (624703)	121	114
Engelsk for næringslivet, ettårig studium (624901)	8	12
Universitets- og høskolenivå III		
<i>Hovedfag:</i>		
Norsk/nordisk (723501)	454	509
Engelsk (723502)	342	385
Tysk (723503)	110	104
Fransk (723504)	136	164
Spansk (723505)	31	30
Nederlandsk (723506)	4	8
Italiensk (723507)	13	15
Portugisisk (723508)	2	1
Norskdidaktikk (723509)	37	1
Russisk (723601)	51	54
Polsk (723602)	1	1
Tsjekkisk (723603)		2
Serbokroatisk (723604)	34	6

Tabell VI. 3 Språkfagsstudenter fordelt på 6-sifrede NUS-koder, gammel utdanningsstandard. 1996–1997.

	1996	1997
Bulgarsk (723605)	1	2
Finsk (723606)	11	11
Samisk (723607)	4	6
Gælisk (723703)	2	
Kinesisk (723708)	5	5
Arabisk (723709)	1	8
Latin (723801)	2	2
Gresk (723803)	1	3
Merkantilt tysk (724101)	9	14
Lingvistikk (725101)	21	33
Fonetikk (725102)	1	4
Språk, logikk og informasjonsteknologi (725103)	3	1
Anvendt språkvitenskap/lingvistikk (725104)	9	20
Datalingvistikk (725105)		2
<i>Mag.art.:</i>		
Arabisk (723906)	3	
Urdu (723908)	4	3
Sanskrit (723909)		1
Rumensk (723910)	1	
Sammenlignende indoeuropeisk språkvitenskap (725502)	1	
Germansk filologi (725504)		1
Norrøn filologi (725505)	2	2
Romansk filologi (725507)	1	1
Slavisk filologi (725509)		1
Finsk-ugrisk språkvitenskap (725510)		1
Andre språkvitenskapelige fag (725599)		1
Forskerutdanning		
Dr. art. utdanning språkfag (823300)	78	88
Dr. philos. utdanning språkfag (823400)	2	2
Dr. art. utdanning språkvitenskapelige fag (825300)	26	20

Tabell VI. 4 Universitetsstudenter innen språkfag i 1998, fordelt på 6-sifrede koder, NUS 2000.

	1998
Universitets- og høskoleutdanning, lavere nivå	
<i>Frie fagstudier:</i>	
Engelsk (611101)	1446
Fransk (611102)	398
Islandsk(611106)	1
Italiensk (611107)	47
Nederlandsk (611109)	10
Norsk/nordisk (611110)	679
Norsk som fremmedspråk/andrespråk (611111)	28
Portugisisk (611112)	5
Rumensk (611113)	1
Spansk (611114)	182
Tysk (611115)	323
Bosnisk, kroatisk og serbisk (611201)	11
Bulgarsk (611202)	2
Finsk (611203)	30
Latvisk (611204)	1
Polsk (611206)	6
Russisk (611207)	91
Samisk (611208)	73
Tsjekkisk (611209)	3
Arabisk (611301)	45
Gælisk (611302)	2
Hebraisk (611303)	11
Indisk (611304)	4
Japansk (611305)	22
Kinesisk (611306)	11
Nypersisk (611307)	5
Tyrkisk (611309)	2
Urdu-hindi (611310)	4
Swahili (611402)	2
Gresk (611501)	34
Latin (611502)	19
Nygresk (611503)	7
<i>Annet:</i>	
Høgskolekandidat, merkantilt fransk og internasjonal handel, toårig, (611104)	39

Tabell V1. 4 Universitetsstudenter innen språkfag i 1998, fordelt på 6-sifrede koder, NUS 2000.

	1998
Høgskolekandidat, merkantilt tysk og internasjonal handel, toårig, (611105)	57
Merkantilt engelsk og europeiske studier; påbygging (611108)	12
Tolkeutdanning (611604)	4
Fagoversetterstudium, treårig (611606)	74
Forberedende prøver, språkvitenskapelige fag (611701)	530
Humanistisk informatikk (611702)	34
Språk, logikk og informasjonsteknologi (611703)	2
Språkvitenskap (611704)	135
Tegnspråkutdanninger (611901)	34
Utdanning av tolker for døve, døvblinde og døvblitte, toårig (611902)	26
Annet (611999)	397
Universitets- og høyskoleutdanning, høyere nivå	
<i>Cand. philol. utdanning:</i>	
Engelsk (711101)	405
Fransk (711102)	142
Italiensk (711103)	13
Nederlandsk (711104)	6
Norsk/nordisk (711105)	462
Portugisisk (711108)	1
Spansk (711110)	43
Tysk (711111)	93
Bulgarsk (711201)	1
Bosnisk, kroatisk og serbisk (711202)	8
Finsk (711203)	8
Russisk (711205)	56
Samisk (711206)	12
Tsjekkisk (711207)	2
Arabisk (711301)	9
Gælisk (711303)	2
Japansk (711304)	3
Kinesisk (711305)	2
Gresk (711501)	8
Latin (711504)	7
Anvendt språkvitenskap/lingvistikk (711701)	40
Datalingvistikk (711702)	4

Tabell V1. 4 Universitetsstudenter innen språkfag i 1998, fordelt på 6-sifrede koder, NUS 2000.

	1998
Fonetikk (711703)	4
Lingvistikk (711704)	15
Språk, logikk og informasjonsteknologi (711705)	5
<i>Hovedfag:</i>	
Merkantil tysk (711112)	17
<i>Mag.art.utdanning:</i>	
Urdu (711308)	2
Sanskrit (711507)	1
Finsk-ugrisk språkvitenskap (711707)	1
Germansk filologi (711709)	1
Slavisk filologi (711718)	1
Språkvitenskapelige fag (711719)	1
Forskerutdanning	
Dr. art. språkvitenskapelige fag (811701)	17
Dr. art. språkfag (811901)	89
Dr. philos. språkfag (811902)	1